

ховуючи не тільки зарубіжний, а й вітчизняний історичний досвід. Лише у цьому випадку конкурс відповідатиме призначенню, а не буде чисто формальністю.

Науковий керівник: асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук *Демечук Марина Олександрівна*.

Мартинів І. О.

студент 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОБОРУ ДО ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Важливим етапом проведення реформи правоохоронної системи України стало зосередження функцій досудового розслідування, які раніше здійснювались Національною поліцією, Службою безпеки України тощо, в межах одного органу влади — Державного бюро розслідувань. Така новела в системі апарату публічної влади України є результатом застосування закордонного досвіду та потреби приведення до узгодженості системи правоохоронних органів та спрощення порядку розслідування кримінальних справ. При цьому, основою діяльності будь-якого органу влади є його персональний склад, але враховуючи виняткове значення, надзвичайну завантаженість та розгалуженість по території України органів Державного бюро розслідувань, важливим є встановлення чіткого та ефективного порядку добору на посади.

Слід вказати, що до працівників Державного бюро розслідувань належать особи рядового і начальницького складу, державні службовці та працівники, які уклали трудовий договір із зазначеним органом. Служба в Державному бюро розслідувань є державною службою особливого характеру, що полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України. Позитивним положенням є те, що колишні працівники правоохоронних органів можуть бути призначеними в бюро лише на посади в об'ємі від 19 до 40 % їх загальної кількості (Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2016. № 6. Ст. 5).

Проте під час добору на посади до органів ДБР виникає ряд проблем. Загалом, наразі законом повністю не врегульовано порядок

зайняття вакантних посад (взагалі відсутній розділ про порядок конкурсного відбору), до кінця не сформовано особовий склад даного органу і це є суттєвою перешкодою ефективності результатів роботи ДБР. Найперша проблема пов'язана з тим, що законом не визначено вимоги, яким мають відповідати директори територіальних органів та керівники підрозділів центрального апарату бюро, лише 18 травня поточного року було ухвалено закон про внесення змін до вже діючого акта відносно бюро, який має вступити в дію 22 травня цього року. Тут виникає ситуація, що вказані вище посадові особи вже виконують власні професійні обов'язки, а вимоги до них встановлено лише зараз. Також законом не вказано, які саме спеціальні звання мають присвоюватись начальницькому складу бюро, хоча вже закріплено норму про порядок такого присвоєння; при цьому жодним чином не обумовлено про такі звання рядовому складу та не розділено начальницький на молодший, середній та старший склад. Законом, що вводить зміни передбачено, що цими званнями є: рядовий, капрал, сержант, лейтенант та інші, а найвищим званням є генерал-майор.

Законом довгий час не було регламентовано, хто саме з особового складу бюро повинен проводити оперативну діяльність, адже, наприклад, у Національного антикорупційного бюро України є категорія (підрозділ) детективів, що здійснюють оперативно-розшукові та слідчі дії. Тому бюро деякий час змушене було реалізовувати оперативний супровід разом з працівниками Національної поліції, СБУ, Державної прикордонної служби тощо (Будет ли Верховная Рада «за» ГБР? [Електронний ресурс]. 2019. Режим доступу до ресурсу: <https://www.pravda.com.ua/rus/columns/2019/02/7/7205957/>). Врешті, 22 травня після ухвалення вказаного вище закону, перелік органів, що проводять оперативно-розшукову діяльність доповнився Державним бюро розслідувань. Відповідні зміни включено до ст. 5 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», де встановлюються наступні підрозділи ДБР: оперативний, оперативно-технічний, внутрішнього контролю та забезпечення особистої безпеки (Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. Ст. 303).

Найбільшій уваги заслуговує питання про конкурсний порядок зайняття посад, він встановлений профільним законом та типовим порядком проведення конкурсу, створеним Кабінетом Міністрів України. Дана процедура загалом є відкритою, але стосовно посад, що пов'язані із здійсненням оперативно-розшукової діяльності та державною таємницею, конкурс проводиться з урахуванням особливостей проведення закритого конкурсу. З одного боку, можлива закритість конкурсу є виправданою, але це все ж таки суперечить прин-

ципу публічності добору до бюро. Як вказує директор ДБР Р. М. Труба, керівні посади досліджуваного органу займають за результатами, що визначаються зовнішньою комісією, яка складається з представників Президента, Верховної Ради та Кабінету Міністрів України без включення до неї посадових і службових осіб бюро та членів громадських об'єднань, в той час, як в НАБУ аналогічна діяльність проводилась внутрішніми комісіями. При цьому участь представників вищих органів державної влади у конкурсній комісії може свідчити про їхню упередженість та можливе бажання надання керівних посад заздалегідь ними ж визначеним особам. Дана комісія повинна здійснити відбір на 170 посад, але більш ніж за два роки її роботи конкурс так і не завершено, натомість з 22 травня цього року оголошується повторний конкурс на деякі посади (31 посада), у зв'язку з набранням чинності законом що вносить зміни до вже існуючого, внаслідок чого конкурс значно подовжується. На даний момент у ДБР діє дві внутрішні конкурсні комісії, але їх робота набагато ефективніша за зовнішню. За даними веб-сайту бюро зараз у територіальних органах залишається велика кількість вакантних посад.

Що ж до роботи внутрішніх конкурсних комісій, то вона регламентована окремою постановою Кабінету Міністрів України. Члени комісії є працівниками бюро, але знову ж таки без представників громадськості. В роботі комісій є суттєвий недолік, що полягає в неможливості оскарження її рішень, що, наприклад, існує у прокуратурі. Етап співбесіди так само викликає певні сумніви, хоча і фіксується технічними засобами. Доцільнішою була б заміна співбесіди на додатковий етап кваліфікаційного іспиту, або ж залишення конкурсу взагалі без співбесіди. Негативним положенням є п. 40 вказаного порядку проведення відбору, оскільки серед кандидатів з двома найвищими балами посаду займає той, хто визначається комісією шляхом обговорення та голосування; ефективнішим було б встановлення додаткового іспиту для зазначених кандидатів, або призначення на посаду за наявності більшого стажу роботи, як-от у прокуратурі.

Виключне значення і повсюдність органів Державного бюро розслідувань є причиною потреби високого рівня правотворчості з боку Верховної Ради України і всеосяжного врахування практичних недоліків роботи бюро. Етап персональної комплектації органу влади є чи не найважливішим в процесі його створення. Загалом, проблеми добору до органів Державного бюро розслідувань є вагомими, оскільки стосуються і керівного складу, і рядових працівників. У засобах масової інформації неодноразово наголошувалось на обумовлених вище проблемах, тому вони перебувають на етапі вирішення. Ряд недоліків стосується порядку проведення конкурсу і взагалі його неузгодженості через існування одразу двох суб'єктів, що його проводять. Наступні

законодавчі зміни мають врахувати вказані проблеми, з метою остаточного завершення етапу створення Державного бюро розслідувань.

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук **Билиця Ігор Олегович**.

Мельник С. С.

студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Державне бюро розслідування — правоохоронний орган України, створення якого було передбачено низкою нормативно-правових актів, в тому числі Кримінальним процесуальним кодексом України.

Створення Державного бюро розслідування, а також його правовий статус, функції, повноваження передбачені Законом України «Про Державне бюро розслідувань», прийняття якого створило механізм для більш ефективного здійснення досудового розслідування корупційних правопорушень, вчинених вищими посадовими особами держави, суддями, прокурорами та злочинів катування, вчинених працівниками правоохоронних органів.

Результати науково-історичного аналізу свідчать, що ідея створення органу, функціональним призначенням якого є розслідування корупційних правопорушень та інших кримінальних правопорушень, вчинених вищими посадовими особами держави чи працівниками правоохоронних органів, не є новою.

Так, 24 квітня 1997 р. Указом Президента України було створене Національне бюро розслідувань. Основними завданнями органу визначалося проведення досудового слідства й оперативно-розшукових заходів в особливо складних кримінальних справах, порушених щодо злочинів, які становлять підвищену суспільну небезпеку, а також інформаційно-аналітичної роботи з метою прогнозування динаміки злочинності у суспільстві, виявлення й усунення причин умов, що сприяють корупції та вчиненню інших тяжких і особливо тяжких злочинів (Про Національне бюро розслідувань України : Указ Президента України від 24.04.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/371/97>).